

вміннями і навичками, необхідними для успішного виконання професійної діяльності.

З метою розвитку організаторських та комунікативних здібностей майбутніх учителів музичного мистецтва нами розроблений спеціальний курс, побудований з урахуванням усієї системи психолого-педагогічної підготовки молодих спеціалістів, методики виховної роботи, загальної та вікової психології. Курс базується на сучасних теоріях виховання особистості, застосовуються тренінги, спеціальні вправи, організаційно-управлінські ігри, індивідуальні завдання.

Наприклад, тренінг розвитку комунікативних здібностей націлений на:

- відпрацювання навички переконання;
- розвиток вміння знаходити підхід до людей;
- усвідомлення важливості інтонацій у процесі комунікації;
- навчання ефективним способам спілкування.

Тренінг розвитку лідерських якостей покликаний:

- сприяти формуванню лідерської Я-концепції;
- розвинути позитивне самосприйняття;
- сприяти формуванню відповідальності;
- сприяти формуванню лідерського світогляду.

В організаційно-управлінських іграх моделюється управлінська ситуація з метою вироблення рішень зі стратегії розвитку колективу. На відміну від інших методів, гра ґрунтується на матеріалі реальних проблем конкретного колективу, які важливо обговорити в певний момент, і дає змогу оцінити мисленнєві й управлінські здібності учасників, а також запропоновані ними конкретні програми дій.

Виконуючи спеціальні вправи, студенти знайомляться з поняттям лідерства, лідерських

якостей, отримують можливість побачити й оцінити роль лідера в колективі.

Висновки. Отже, хоровий колектив, його внутрішня структура та механізми взаємодії виникають не спонтанно. Вони визначаються і виховуються керівником, який повинен знати процес напрацювання необхідної системи хорової взаємозалежності, мати орієнтири, здатні стати вирішальними факторами в становленні й самовдосконаленні колективу.

В поданому матеріалі розкриваються деякі аспекти розглянутої проблеми. Подальшого дослідження вимагають проблеми функціонування внутрішніх механізмів музичного колективу, створення системи взаємодії всіх учасників творчого процесу, керування виконавськими діями хору.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / Семен Устимович Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
2. Ержемский Г. Л. Психология дирижирования: Некоторые вопросы исполнительства и творческого взаимодействия дирижера с музыкальным коллективом / Георгий Львович Эржемский. – М. : Музыка, 1988. – 79 с.
3. Кузьмина Н. В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Нина Васильевна Кузьмина. – М. : Высшая школа, 1990. – С. 55–61.
4. Основы педагогического мастерства: учебное пособие / Под ред. И. А. Зязюна. – К. : Вища школа, 1987. – 207 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Любар Руслана Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри методики музичного виховання, співу та хорового диригування Криворізького педагогічного інституту державного вищого навчального закладу «Криворізький національний університет».

Коло наукових інтересів: теорія та методика музичного навчання та виховання в Україні.

УДК 371.134 : 792.8

ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ХОРЕОГРАФІЇ

Олена МАРТИНЕНКО (Бердянськ)

Постановка проблеми. У контексті сучасних цивілізаційних змін проблема фахової підготовки майбутнього вчителя хореографії нині постає гостро і проявляється різнобічно.

Вивчаючи проблему якості української освіти, В. Кремень відмічає, що «сучасна освіта має забезпечити розвиток особистості

здатної на відповіді адекватно викликам часу» [2, с. 9]. На його думку, якісна освіта має: формувати потребу в постійному розвитку особистості за допомогою формальної, неформальної та інформаційної освіти протягом всього життя; прищеплювати прогресивні та перспективні цінності, життєві пріоритети, що сприятимуть успішній

орієнтації та продуктивній діяльності в знаннєвому суспільстві; формувати професійно компетентного та кваліфікаційно конкурентного спеціаліста; виховувати інноваційну особистість, здатну сприймати і творити зміни, спроможну осягнути проблеми в інноваціях та їх продовжувати; навчати з випередженням, прищеплюючи навички проектування майбутнього; вчити самовдосконалюватись, адекватно цивілізаційним викликам [2]. Це визначає переорієнтацію традиційного навчання системи вищої педагогічної освіти і активний пошук професійно-орієнтованих технологій, які б відповідали вимогам сучасної підготовки висококваліфікованих фахівців.

Аналіз досліджень та публікацій.

Останнім часом опубліковано ряд наукових праць, які висвітлюють питання професійної підготовки майбутніх учителів хореографії, керівників хореографічних колективів. Вчені розглядають проблеми формування педагогічної майстерності керівника дитячого хореографічного колективу (О. Бурля), розвитку індивідуального стилю діяльності вчителя хореографії (Л. Андрущук), педагогічні умови формування художньо-естетичного досвіду майбутнього вчителя хореографії (Т. Сердюк), особливості формування фахових умінь студентів засобами українського народного танцю (С. Забрєдовський, О. Таранцева), шляхи удосконалення процесу формування пластичної культури студентів хореографів (М. Рожко) та інше. Досліджуючи проблеми підготовки фахівців хореографічного напрямку, науковці наголошують на важливості професійно-педагогічної спрямованості освіти, удосконаленні теоретико-методичної, фізичної (виконавської) та психолого-педагогічної основ навчання, розвитку професійно важливих якостей, виробленні індивідуального стилю діяльності, використанні диференційованого підходу, активізації самостійної роботи студентів. У своїх дослідженнях важливе місце вчені відводять розвитку професійної компетентності майбутнього вчителя хореографії, яка передбачає вільне володіння предметом, усвідомлення своєї ролі в навчанні та вихованні учнів, володіння професійно-педагогічними якостями. Проте постійний розвиток сучасної освіти, який вимагає посилення вимог до особистої компетентності та самодостатності учителя хореографії потребує пошуку та апробації ефективних технологій навчання.

Мета статті – визначити сучасні навчальні технології професійної підготовки майбутнього вчителя хореографії та навести

приклади їх практичного застосування в навчальному процесі.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом найбільш перспективними і продуктивними є технології, які дозволяють організувати навчальний процес з урахуванням професійної спрямованості навчання, а також орієнтації на особистість студента, його інтереси та здібності. Застосування «професійно-орієнтованих технологій», передбачає перевагу на усіх етапах навчального процесу творчої, пошукової діяльності студентів над виконавською, репродуктивною; відмову від жорсткої уніфікації, одноманітності цілей, змісту, методів, засобів і організаційних форм навчання, розвитку і виховання; індивідуалізацію і диференціацію навчально-пізнавальної діяльності. За визначенням П. Образцова та В. Косухіна, професійно-орієнтовані технології навчання – це технології, які забезпечують розвиток у майбутніх спеціалістів вагомих для їх майбутньої діяльності якостей особистості, професійних компетенцій [4].

До сучасних навчальних технологій професійної підготовки майбутнього вчителя хореографії ми віднесли: тренінги, навчальні ігри, дискусії, розв'язання проблемних методичних задач, відеоспостереження. Розглянемо дані види навчальної діяльності більш детально і наведемо приклади їх застосування в процесі викладання дисциплін хореографічного циклу.

Науковий термін «тренінг» (train) слово англійського походження, що має ряд значень, а саме: тренування, навчання, виховання, підготовка. Навчальний тренінг – це активна навчальна діяльність студентів під час якої майбутні фахівці виконують тренінгові вправи адаптовані до майбутньої професійної діяльності під керівництвом викладача-тренера на основі спеціально підготовлених інструктивно-методичних матеріалів відповідних сучасним вимогам до професійної діяльності [1]. Навчальний тренінг за Г. Ковальчук розуміється як запланований процес модифікації знань, поведінкових навичок того, хто навчається, через набуття навчального досвіду, з тим, щоб досягти ефективного виконання в певному виді діяльності [6, с. 11].

Отже, тренінг – це активний метод навчання, який сприяє активізації рефлексування особистісних можливостей студентів, розвитку адекватної самооцінки, комунікативних вмінь, формуванню емоційної гнучкості майбутніх учителів, їх професійної мобільності, тобто підвищенню професійної компетентності в цілому. Наведемо декілька

прикладів тренінгових вправ, які можна застосовувати під час викладання дисципліни «ТМ роботи з дитячим хореографічним колективом». Так, вправа «Моя професійна компетентність» спрямована на виявлення адекватної самооцінки студента та її порівняння з думкою інших. Для цього кожен студент оцінює себе, тобто описує свої достоїнства й недоліки з точки зору професійної компетентності вчителя хореографії. Те ж саме він пише про одного із студентів групи, якого обрав методом жеребкування. При цьому автори робіт не вказуються. Після цього викладач зачитує обидві характеристики, і всі студенти дають оцінку, який з двох описів більш вірний, аргументуючи свою точку зору. В іншій вправі «Мої професійні недоліки», кожен студент описує проблеми, з якими він стикається в процесі навчання (одним не вистачає знань, іншим виконавських або балетмейстерських навичок, деякі не впевнено поведуться перед аудиторією під час виконання педагогічних завдань та інше). Після цього викладач зачитує кожну роботу, не називаючи автора, і вся група обговорює, в чому проблема, яким чином можна допомогти студенту, що він повинен робити, чому приділяти більше уваги. Це дозволяє замислитися кожному студенту над тим, а що саме він робить для формування своєї професійної компетентності, як він працює над собою.

Для набуття студентами досвіду в майбутній професійній діяльності вже в аудиторних умовах можливо створювати ситуації, які вимагають аналізу діяльності вчителя та учня в різних формах організації навчального процесу в танцювальному колективі, імітації реального уроку хореографії або його фрагменту. Все це можливо за умов використання методу ігрового моделювання у вигляді системи професійно спрямованих навчально-рольових ігор, а також ситуацій та епізодів з проблемами реальної дійсності.

Процес навчальної гри передбачає виконання наступних функцій – дидактичної, виховної та розвивальної (А. Вербицький, М. Воронка, Л. Волкова та ін.). Так, дидактична функція проявляється в створенні адекватних умов для комплексного формування у студентів комунікативної компетенції і визначеного програмою навчання об'єму знань, умінь та навичок по конкретних навчальних дисциплінах. Вибір студентом тієї чи іншої ролі обумовлює, з одного боку, засвоєння змісту навчального матеріалу під час організації індивідуальної роботи, а з іншого, кооперацію зі однокурсниками для успішного вирішення навчально-пізнавального завдання і реалізації своєї рольової поведінки, що

додатково стимулює успішне оволодіння знаннями з тієї чи іншої теми, а також розвиває комунікативні та організаторські вміння. Розвивальна функція навчальних ігор сприяє розвитку уваги, пам'яті, творчої уяви, самостійності мислення, здібності до емпатії. Виховна функція розвиває у студентів ініціативність, почуття колективізму і відповідальності за свій конкретний вклад у рішення загальних групових задач [5].

Навчальні ігри можна розділити на соціально-побутові та професійні. Метою використання соціально-побутових ролей в процесі підготовки студентів-хореографів є розвиток комунікативних умінь та навичок, організаторських здібностей, ініціативності та інших якостей особистості, удосконалення культури поведінки в соціально-побутовій сфері життєдіяльності. Тобто, вміння вести діалог, презентувати свої творчі роботи, популяризувати хореографічне мистецтво серед населення тощо.

Професійні навчальні ігри спрямовані на формування навичок і умінь професійної хореографічної та педагогічної діяльності. Наприклад, вміння методично грамотно та доступно пояснити учням виконання того чи іншого руху, своєчасно застосувати той чи інший метод навчання, вирішити конфліктну ситуацію в колективі (між дітьми, батьками, дітьми і батьками), вміння обґрунтовано підійти та пояснити колективу вибір солістів, вміння вести діловий діалог з адміністрацією та батьками вихованців тощо.

Наприклад, під час вивчення теми «Планування навчально-виховного процесу в ДХК» можна використовувати навчальну гру «Методична рада», в якій студенти, які виконують роль керівників дитячих хореографічних колективів презентують свої навчальні авторські програми або плани роботи колективу на рік, а інші студенти – члени методичної ради задають їм проблемні запитання. На практичних заняттях з теми «Методологічні основи організації та управління ДХК» можна розіграти ситуацію прийому дітей у хореографічний колектив і перевірку їх хореографічних даних, по темі «Заняття, як основна форма роботи в ДХК» – запропонувати провести фрагменти різних видів хореографічних занять (тематичні, сюжетні, інтегровані, контрольні та ін.), в яких одні виступають в ролі педагогів-хореографів, а інші – в ролі дітей певної вікової категорій. Крім того, під час добору музичного супроводу до заняття, студенти вчаться співпрацювати з акомпаніатором. У темі «Виховна робота в ДХК» можна вчити студентів розбирати конфліктні ситуації, розігрувати фрагменти проведення етичних бесід з дітьми тощо.

Слід зазначити, що проведення навчальних ігор у роботі зі студентами має як позитивні так негативні моменти. Недоліками можна вважати, по-перше, те, що учасники навчальних ігор знаходяться в умовах уявної ситуації, виконують умовні (ігрові) дії, а у такій ситуації їх поведінка ефективна лише у тому випадку, коли вони добре володіють змістом і специфікою реальної діяльності. По-друге, в процесі ігрової діяльності може виникнути конфлікт не лише думок, але й інтересів, а недостатній рівень комунікативної компетентності призвести до виникнення серйозних інцидентів, які переростають у конфліктну ситуацію.

У зв'язку з цим, саме діяльність викладача є важливим структурним компонентом ігрової пізнавальної діяльності. Вона включає уявне проектування (виявлення необхідності використання гри), моделювання (визначення її місця у навчальному процесі) і прогнозування навчально-пізнавальної ролі діяльності студентів; відбір теми для ігрової ситуації, постановку мети і реалізацію завдань; вибір «ігрового поля» (спеціально підготовленого навчального місця, де розвивається навчально-ігрова ситуація професійної спрямованості), а також аналіз результатів гри. Для викладача, який організує навчальну гру важливо вміти стимулювати активність студентів, створювати такі обставини, в яких студенту хотілося б діяти.

Ще одним ефективним методом роботи зі студентами можна вважати розв'язання проблемних методичних задач та педагогічних ситуацій. З цією метою доцільно застосовувати бінарне навчання, суть якого полягає в поєднанні теорії з практикою, під час якого передбачається ефект подвійної дії, коли, навчаючи один одного, майбутні спеціалісти краще розбираються у танцювальному русі чи комбінації, якою потрібно оволодіти. Тобто, одночасно відбувається процес оволодіння методиками навчання рухів і формування танцювальної навички, що є важливою задачею професійної підготовки вчителя хореографії. Наприклад, під час практичних занять з «ТМ класичного (народно-сценічного, бального, історико-побутового та сучасного) танцю» викладачі поряд із засвоєнням навчального танцювального матеріалу (вправи, комбінації, етюди) залучають студентів до пояснення методики виконання або навчання окремих вправ, вчать визначати принципи комбінування рухів, пропонують студентам розв'язувати проблемні ситуації з якими в практичній самостійній діяльності може зустрітися кожен студент («Декілька дітей у групі не чують музики. Під час виконання класичного екзерсису це відволікає інших від

правильного виконання вправ. Що ви зробите для виправлення цієї ситуації?») або «Незнання викладачем методики призвело до неправильної постановки рук у дітей. Як виправити цю ситуацію? Розкрийте і покажіть методику роботи над вивченням позицій та положень рук у класичному танці» тощо).

Під час розв'язання проблемних методичних задач та педагогічних ситуацій доцільно також застосовувати бліц-опитування з надання характеристики певним рухам, з методики виконання або навчання тих чи інших вправ; промовляння назв рухів, які включені в різні танцювальні комбінації; аналіз виконання однокласниками вправ екзерсису та інші. Це буде сприяти поєднанню теоретичних знань студентів із практичними навичками, розвитку їхньої уважності, творчого мислення, вміння аналізувати та виправляти помилки.

Проведення активних форм професійного навчання (тренінги, навчальні ігри, педагогічні, ситуації та методичні задачі) передбачає залучення студентів до дискусій, під час яких майбутні фахівці обговорюють шляхи рішень поставленої проблеми та їх наслідки, вчать робити вибір, висловлювати думку, розвивають вміння слухати, розуміти інших, корегувати прийняті рішення. Наведемо приклади педагогічних ситуацій, які можуть бути запропоновані для дискусії студентам під час вивчення дисципліни «Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом»: 1) За 10 хвилин до початку заняття хореографа було виведено з рівноваги бесідою з батьками одного з учнів. Під час заняття в нього стався зрив: він необґрунтовано кричав на дітей і вигнав декількох з танцювального класу за погане виконання вправи. Коли хореограф заспокоївся, він зрозумів, що був неправий. Як би Ви вчинили на місці вчителя, щоб вийти з цієї доволі складної ситуації? 2) Під час заняття постійно порушував дисципліну емоційний хлопець Аркадій. Хореограф декілька разів робила йому зауваження, але він не реагував: заважав дітям, сміявся, передражнював інших. Як би ви відновили робочу обстановку?» Для організації дискусії можна також застосовувати проблемні питання: Яким чином слід залучати дітей до культури одягу під час хореографічних занять? Вкажіть та обґрунтуйте 2–3 види оцінювання діяльності дітей під час заняття, які, на ваш погляд є найбільш результативними. Визначте засоби підвищення авторитету педагога серед вихованців колективу» тощо.

З метою формування адекватної самооцінки в майбутніх учителів хореографії на практичних заняттях з теорії і методики класичного (народно-сценічного, сучасного,

українського народного) танців можна здійснювати відеоспостереження за виконавською та педагогічною діяльністю студентів (під час розкриття окремих тем). Зображення на відео дозволяє майбутнім фахівцям разом аналізувати педагогічні ситуації, отримувати цінний документальний матеріал для спостереження за процесом свого професійного росту. Завдяки аналізу записаних ситуацій, студенти можуть усвідомлювати те, чого їм не вистачає в плані теоретичних знань, практичних умінь і навичок, професійної мобільності, комунікативності й інших показників професійної компетентності.

Вважаємо, що застосування розглянутих нами професійно-орієнтованих технологій навчання стане підготовчим етапом перед проходженням студентами практики в хореографічних колективах. Це дасть можливість застосовувати на практиці теоретичні знання, використовувати педагогічні технології, проводити самоспостереження та самоаналіз.

Висновки. Отже, активне впровадження в навчальний процес підготовки майбутніх учителів хореографії професійно-орієнтованих технологій дозволить розвинути не лише пізнавальні, а й професійні мотиви й інтереси майбутнього фахівця; сприятиме закріпленню, поглибленню, систематизації й узагальненню знань, умінь, навичок стосовно педагогічних, виконавських, балетмейстерських ситуацій майбутньої професійної діяльності; допоможе розвитку діалектичного мислення, активізації творчих здібностей студентів; сприятиме формуванню соціальних умінь та навичок взаємодії й спілкування; активізує мотиваційну сферу майбутнього фахівця; забезпечить підвищення ефективності навчання за рахунок оптимального керівництва навчальними діями студента; дозволить адаптувати процес професійної підготовки майбутніх фахівців до мінливих умов соціального-економічного

середовища; активізує соціальний і професійний досвід, забезпечить практичну спрямованість навчання.

Перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження ми вбачаємо у визначенні та апробації інших сучасних професійно-орієнтованих технологій навчання майбутніх учителів хореографії.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бондарева Л. І. Навчальний тренінг як засіб професійної підготовки майбутніх менеджерів організацій в економічних університетах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. І. Бондарева. – К., 2006. – 23 с.
2. Кремень В. Г. Проблеми якості української освіти в контексті сучасних цивілізаційних змін // Український педагогічний журнал. – 2015. – № 1. – С. 8–15.
3. Набока О. Г. Теорія і методика застосування професійно-орієнтованих технологій навчання майбутніх економістів у процесі фахової підготовки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти»/ Ольга Георгіївна Набока. – Слов'янськ, 2013. – 20 с.
4. Образцов П. И. Дидактика высшей школы: Учебное пособие / П. Образцов, В. Косухин. – Орел : Академия Спецсвязи России, 2004. – 317 с.
5. Організація та проведення ділових педагогічних ігор: Метод. рекомендації / Укл. М. І. Воровка. – Запоріжжя, 2006. – 46 с.
6. Тренінгові технології навчання з економічних дисциплін: [навч. посіб.] / Г. О. Ковальчук, Н. Ю. Бутенко, М. В. Артюшина та ін. – К.: КНЕУ, 2006. – 320 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Мартиненко Олена Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри хореографії Бердянського державного педагогічного університету.

Коло наукових інтересів: теорія та методика роботи в дитячому хореографічному колективі, фахова підготовка майбутніх вчителів хореографії.

УДК 675. 98:453

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ В СИСТЕМІ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Марина МИХАСЬКОВА (Хмельницький)

Постановка проблеми. Удосконалення освітньої системи вимагає глибокого осмислення, аналізу та синтезу сучасної педагогічної реальності, критичного переосмислення накопиченого досвіду.

Особливої актуальності на сучасному етапі розвитку освіти набувають проблеми формування професійних якостей вчителів, які виступають як окремі здатності особистості і вбирають в себе результати навчання, виховання та розвитку в закладах педагогічної